

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 139, GOD. VIII, BEOGRAD, UTORAK, 17. SEPTEMBAR 2013.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 15. oktobra

antiMIXER

Piše: Tomislav Marković

OTVORENI PRELOM DUŠE

Borba sa demonima

Svaki tekst Branislava Jakovljevića dočekivan je u određenim krugovima, kvadratima i rombovima po čijim ćoškovima obitavam, kao objava apsolutne istine, glas proroka koji je sišao na zemlju sa akademskih stanfordskih visina i spustio se među nas, obične smrtnike, da nam saopšti kako stvari stoje, ili, da budem precizniji, leže, jer kad pogled pukne sa vrha moralne vertikale sve ovozemaljske tričarije deluju pomalo horizontalno.

Najnovija Jakovljevićeva vertikala naslovljena „Legitimizacija čutanjem i veseljem“, sa podnaslovom „Povodom prepiske Miočinović-Luković“, objavljena u prošlom broju **Betona**, na mene je ostavila posebno snažan utisak. Teško je rečima nesavršenog ljudskog jezika izraziti otvoreni prelom duše koji sam doživeo, ali mislim da mi se dogodilo nešto najbližnije religijskom prosvetljenju. Srećom, nije bilo neophodno da se strmeknem s konja kao Savela na putu za Damask, ali ateriranje sa stolice u novu realnost nije bilo ništa manje bolno, a sudeći po posledicama, rekao bih da se radi o sličnoj vrsti transformacije. Nakon čitanja Jakovljevićeve poslanice ništa više nije isto, ja ponajmanje. Kakve su mi se sve tajne otkrile iz Objave Istine, pokušaću da objasnim u ovom pokajničkom tekstu.

U **Betonu** nije objavljena originalna verzija teksta koju je Jakovljević poslao, već je deo redakcije **Betona**, pod providnom maskom lekture i korekture, oskrnavio proročke reči, izmenio neke delove (ja sam, naravno, odbio da učestvujem u toj blasfemičnoj raboti, sveto pismo se ne rediguje), iako ono što neiskusnom oku izgleda kao greška otkriva tajne retko dostupne ljudskom umu ogrezlom u tamu i neznanje. Tako da se u ovom tekstu neću baviti osakaćenom verzijom, već originalom, *proto-Jakovljevićem*, koji sam, na polzu svoje duše, sohranio i na hard disk kompjutera svog pohranio. Razlike su naizgled male, najveći deo otkrovenja sadržan je i u objavljenoj verziji, ali ipak mislim da je redakтура teksta uskratila čitaocima saznanja koja će im promeniti pogled na svet i okolinu, pa je meni zapala dužnost koja uveliko prevazilazi moje skromne snage - da ispravim tu grešku i obznanim istine koje će nas osloboditi.

DEMON PISMENOSTI

Kad sam pročitao sledeću rečenicu obuzeli su me strah i trepet: „Najupadljiviji primeri razarajućeg uticaja nasilja na jezik se mogu naći u najezi svršenih glagola (izkombinovati, odraditi, ispoštovati, izkomunicirati, itd.).“

Pre obraćenja, dok sam bio izgubljena ovca, verovao sam da je jednačenje po zvučnosti svetinja u koju se ne sme dirnuti, tabu koji se ne sme prekršiti ni po koju cenu. Verovao sam da kad se sretnu *z i k*, događa se neverovatna promena i *z* postaje bezvučni parnjak – *s*, uvek spremno da stupi u akciju. Jakovljević je pokazao kako istina oslobađa od okova zakona, da nas čak ni obrazovanje, ni doktorska titula, ni katedra ne smeju vezati gramatičkim lancima. Jer je gramatika čoveka radi, a ne čovek gramatike radi. Vekovnom nasilju koje gramatika sprovodi nad jezikom i ljudima je, bar što se mene tiče, konačno odzvonilo. Opreznost koju Jakovljević ispoljava glede glasovnih promena ima i dublje etičko utemeljenje, jer je poznato da jednomlje prelazi u bezumlje jednačenjem po zvučnosti.

Bespoštednu borbu protiv nasilja nad jezikom Jakovljević nastavlja posežući za teškom artiljerijom neologizama: „Za razliku od tradicionalne zamene teza, ova nova figura ne sastoji se u podmetanju jednog smislovnog niza za drugi, već u pobijanju bilo kakvog smisla putem čiste performativne sile.“

U redigovanoj verziji teksta reč *smislovnog* je stavljena u kurziv, da se podvuče i istakne, kako ovaj ingeniozni rad u jeziku dostojan Kodera, Vinavera ili Daviča slučajno ne bi ostao neprimećen. Najteže je smisliti neologizam tamo gde on na prvi pogled deluje nepotrebno, jer se u rečniku lako može pronaći reč istog značenja (u ovom slučaju – *smisaono*), a neologizmi imaju subverzivnu naviku da šire polje značenja u jeziku (na primer, ne

Fotografije u broju: Vera Vujošević

postoji sinonim za glagol *kostiti se* koji koristi Davičo u jednoj pesmi, *gostiti se kostima* nije baš adekvatna zamena). Zlonameri nevernici bi rekli da su u pitanju obične greške, loše poznavanje jezika ili bi smislili neku sličnu gadariju, ali to je potpuno *besmislovno*, jer je nemoguće sa sinajskih visina morala i erudicije praviti greške kakve priliče osnovcima koji ne vole da čitaju, a jasno je da se ovde ne radi o tipfelerima. Postoji mogućnost i da Duh Sveti, koji je diktirao tekst, pomalo zapliće jezikom, ili da je došlo do smetnji na vezama sa nebesima, ali to ne smem ni da pomislim, jer vidim da se i za neuporedivo manje gori u paklu. Neofitu je jasno da ništa nije slučajno i da je zapravo reč o dijalektici prisutnog i odsutnog, ovde prisutno (*smislovnog*) priziva odsutno (*smisaonog*), a između njih se otvara jezički ponor u koji upada nesrećni čitalac - otpadnik od vere, ponor iz kog se može izaći samo prateći glas proročki nakon što se iz dubine zavapi ka Gospodu. Ko se nije obratio, magarac bio!

eurozine

KPK Beton je član Eurozine medijske mreže

uz podršku

antiMIXER

Tomislav Marković: Otvoreni prelom duše

antiCEMENT

Dragoljub Stanković: Pucanj u militarizam

ARMATURA

Jelena Veljić i Matija Medenica: Akademski interesna zajednica

VREME SMRTI I RAZONODE

Mileta Mijatović: Iz zemlje se vadi...

BLOK BR. V

Lazar Bodroža: Njegos 3000

DEMON LOGIKE

Osim obračuna sa sputavajućim gramatičkim pravilima iz kojeg je izašao kao pobednik, Jakovljević se okomio na još jednog tradicionalnog neprijatelja mističke spoznaje – logiku. Logičkim mišljenjem mogu se saznati samo proste ovozemaljske pojave, a put do Istine i Života vodi uskom stazom između banalnih afirmacija i negacija, između *da* i *ne*. Indikativno je da je ovo učinjeno na samom početku teksta, u prvoj rečenici, da bi se jasno odredila pozicija sa koje se govori, tj. prorokuje: „Mirjana Miočinović upozorava na odsustvo kritičkog (i svakog drugog) diskursa o prvom potpredseniku Vlade Aleksandru Vučiću u e-novinama“. Druga rečenica nastavlja u istom stilu: „Autorka pisma postavlja pitanje o razlozima zbog kojih javno glasilo poznato po svojoj kritičkoj oštrici koju najviše duguje svom glavnom uredniku

Petru Lukoviću uporno ćuti o političaru koji u poslednjih godinu dana slovi za najmoćnijeg u Srbiji.“ Pre obraćenja, u ubogom domu uma svojega, glupo sam verovao da odsustvo svakog diskursa o nekoj temi znači da se o njoj uopšte ne govori, pa mi nije bilo jasno kako se Jakovljević bavi nečim što ne postoji. Dodatno me je zbunilo to što sam na e-novinama pronašao nekoliko desetina tekstova o Vučiću, iz raznih perioda (neki od njih su čak bili potpisani i mojim imenom), i to gledajući samo jednim okom. A u totalnu konfuziju me je bacio kraj prvog pasusa: „Obraćajući se direktno Lukoviću, Miočinović naglašava važnost e-novina ‘u zemlji gde je tako malo prostora ostavljeno ne samo pravu već i volji da se slobodno misli’.“

Zbunjenost je popustila tek kad sam se setio natpisa koji sam pročitao u ordinaciji jednog oftalmologa: „Ako te oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe“. Nakon što sam sproveo lekarski recept u delo, otvorile su mi se oči duše, a i vid na preteklu fizičkom oku mi se znatno popravio, pa sam ugledao stvari nevidljivi-

ve, obasjane nestvorenom svetlošću. Javilo mi se da je pisanje o nekoj temi isto što i ćutanje, ako se napisano ne poklapa sa mišljenjem ovlašćenog diler svetih reči. I da sloboda mišljenja važi sve do onog trenutka dok neko ne počne da misli drugačije, tj. ako misli nešto što prorok Božji od njega ne očekuje, nešto što Gospod nad vojskama ne dozvoljava. U konkretnom slučaju, zabranjeno je misliti da Vučić radi nešto dobro, bez obzira na to šta se dešava u realnosti, realnost je precenjena, koga je briga šta se dešava, zar je važno da li politički potezi imaju pozitivan učinak na neke tamo ljude u Srbiji i regionu, važno je samo da pravednici ostanu pravedni, neukaljani, belji od snega. A oni koji se drgnu da se ogluše o reči proročke neka drhte, raspaliće se na njihov gnev Gospodnji, udariće ih rukom da se gore zadrmažu i mrtvi moralni integriteti njihovi biće kao blato na ulicama.

DEMON ČINJENICA

Pošto su bitke sa pismenošću i logikom završene potpunim porazom nejakih protivnika, Jakovljević se ostrvio na najljućeg neprijatelja vere – činjenice. Sasvim u šestovljevskom duhu, Jakovljević veruje da činjenice imaju prinudni karakter; mi smo, na primer, prisiljeni da priznamo, protiv svoje volje, da su dva i dva četiri. Činjenice nas drže u vavilonskom ropstvu, dok se vera ne opterećuje banalnim faktima i predstavlja prostor slobode.

Na primer, Jakovljević kaže: „Glavni izvor prihoda ‘privatnih’ odnosno ograničenih internet stranica je pretplata, dok je to za otvorene odnosno ‘javne’ komercijalne stranice upravo njihova široka pristupačnost, koja ih čini privlačnim za oglašavanje. Kao i javna (ne-kablovska) televizija, javni internet portali prodaju svoje gledateljstvo, odnosno čitateljstvo.“ To je sve tačno, ali u Americi ili u Francuskoj. U Srbiji, gde su gospodari oglasnog prostora Dragan Đilas i njegovi DS-kompanjoni, čitanost medija nema nikakve veze sa količinom oglasa. Može vas čitati 350.000 čitalaca mesečno, pa da nemate oglase, a možete imati i samo dva čitaoca, pa da vas to učini „privlačnim za oglašavanje“ (pod uslovom da je jedan čitalac Dragan Đilas, a drugi Boris Tadić).

Pre nekoliko godina na kiosku sam prelistao *Ošišani jež*, list koji je tada izlazio u osam primeraka, od čega je najveći deo završavao u remitendi, i unutra sam našao silne oglase velikih državnih preduzeća. Baš skupi čitaoci, pomislio sam, mora da za njima vlada prava jagma na tržištu. Ovakve činjenice se ne uklapaju u Jakovljevićevu sliku realnosti, ali tim gore po realnost. Uostalom, zašto bih verovao svojim očima kad mogu da verujem Jakovljevićevim rečima?

Jakovljević to „zna, ali neće da prizna“, jer bi mu onda falio deo slagalice koji – zajedno sa pričom o Arkanovom oglasu u *Vremenu* 1993. godine i finim optužbama tipa „moguć kompromis sa vlastima“ – akademski suptilno, onako baš intelektualno, u belim rukavicama koje ne ostavljaju otiske, oslikava Lukovića kao čoveka koji je oduvek bio sklon paktriranju sa ratnim zločincima, jer je jedino do čega mu je stalo zapravo novac koji pristize od oglasa. Pretpostavljam da ćemo uskoro otkriti i da je Martin Nimeler bio nacista. I da su e-novine zapravo javni servis koji se finansira novcem građana Srbije, te da postoje da bi svoje čitaoce prodavale „dormeo“ jastucima.

Pre nego što započne opširni citat iz intervjua koji je Luković dao za *BH Dane* 1994. godine, Jakovljević kaže: „Razgovor sa (tada) glavnim urednikom Vremena vodio je (tada) glavni urednik Dana Senad Pećanin.“ Nadam se da Dragoljub Žarković ovo nije pročitao, to bi ga dotuklo. Čak i vrapci-analfabete znaju da Luković nikada nije bio glavni urednik *Vremena*, već zamenik glavnog urednika, ali kako profet da odoli falsifikatu kad tako lepo zvuči i navodi vodu na njegovu vodenicu. Luković nekada – glodur *Vremena*, Luković danas – glodur e-novina, u oba slučaja – apsolutni gazda koji o sve-

mu odlučuje i koristi medije u privatne svrhe reklamiranja ratnih zločinaca. Baš se zgodno namestilo, šteta što nije istina.

Srećom, bilo je i u to vreme ljudi koji nisu pristajali na kompromise, čak ni zarad opstanka jedinog nezavisnog, antiratnog nedeljnika. Dok je Luković šurovao sa Arkanom, Jakovljević se nekoliko puta uzastopce spatio na Trgu Republike, u znak protesta protiv politike oglašavanja u *Vremenu*.

Da parafraziram Martina Lutera: kad bih svojim razumom mogao da shvatim kako je Luković koji tokom svoje višedecenijske karijere nije stekao ništa osim knjiga i diskova (za razliku, na primer, od Senada Pećanina) – zapravo najobičniji profiter, ne bi bilo potrebe za verom, ni za Božjim poslanicima koji će me takvoj veri privesti. A najviši stupanj vere jeste – verovati da je ratne zločince podržavao onaj ko se protiv njih sve vreme borio.

TRUCKANJE PO MUKAMA

Pošto je u svetom spisu rečeno da „u Beogradu svi putevi vode u Sarajevo“, odmah nakon preumljenja spakovao sam kofere i otputovao u Sarajevo, da misionarim. Dok sam se truckao u kombiju, neprestano sam prebiraio brojanicu i ponavljao u sebi mantru iz Jakovljevićevog teksta „performativna sila njegovog retoričkog obrta potpuno je nadvladala smisao njegovih tvrdnji“, ne bih li se još više učvrstio u veri. Poremećeno sam samo umesto reči *smisao* ubacivao neologizam *smisl*, tek da razbijem monotoniju unutrašnje molitve.

Tokom dve nedelje propovedao sam reč, ali se ona nije primila. Radosna vest nije obradovala Sarajlije, naprotiv; svi su me pitali za e-novine i Lukovića, govorili mi da je dobro što četnici postaju liberali, da je sjajno što Dodik više nije tri-naesti apostol u Vladi Srbije, da je odlično što srpske vlasti više ne dočekuju ratne zločince iz Haga na aerodromu sa fanfarama, kao u vreme Borisa Tadića. Shvatio sam da njihove duše nisu spremne da prime svetlost poznanja, jer im je ratna trauma zamaglila vid. Nadam se da ću više sreće imati sa Đorđem Vukadinovićem, Vladimirom Kecmanovićem ili Nemanjom Kusturicom, koji su najzad dočekali da i u **Betonu** bude objavljen jedan tekst koji će ogrejati njihova promrzla srca, ili bar zaklane ostatke ovog organa. Optužujući Lukovića da odustaje od prošlosti, tako što pogrešno tumači jednu rečenicu iz odgovora Mirjani Miočinović, Jakovljević kaže da je to „gotovo neshvatljivo, uzmemo li da dolazi od urednika glasila koje jedino u Srbiji uporno podseća na medijsko izveštavanje tokom ratova devedesetih“. Ali ne samo to, e-novine objavljuju silne feljtone i tekstove o ratnim zločinima, hiljade i hiljade stranica o udruženom zločinačkom poduhvatu, više od svih medija u Srbiji zajedno (koje, doduše, ova tema baš i ne zanima). Ono što zbunjuje proroke jeste kako je moguće istovremeno objavljivati sve to i ne

kritikovati Vučića? Možda zato jer ga je Luković kritikovao godinama, onda kad je trebalo, dok je Vučić činio zlo. Ima ljudi koji se suočavaju i sa prošlošću i sa sadašnjošću, a ima i onih koji čute i posmatraju sadašnjost, sačekaju da ona postane prošlost, pa se onda suočavaju. Ali ovakve jeretičke misli su samo recidivi moje neverničke prošlosti, kao da ja nešto znam, pravi prorok samo hini zbunjenost, njegova pitanja su uvek retorička. A odgovor je jednostavan: „Vučić, kao i Luković, dolazi iz devedestih. Ta prošlost postoji, i ona određuje ne samo sadašnjost i budućnost gazda Vučića, već i (gazd-wannabe?) Lukovića.“ Na stranu ova urnebesno duhovita zagrada, ispada da su uloge odavno podeljene i da se tu ništa ne može uraditi. Ko ispadne iz lika, samo unosi konfuziju na scenu, gde se zna ko je ko. Mada, ne znam šta je nelogično u tome što nacionalisti postaju demokrate, ako su već demokrate odavno postale nacionalisti. A to što Vučić nije lustriran i što je uopšte akter na političkoj sceni, to nije njegova zasluga, a ni gazda-Lukovića, već posledica samoubistva Demokratske stranke i Liberalno demokratske partije. Mislim, tako je bilo u onoj staroj realnosti koja je umrla, ali me neprestano progoni, prelest jedna đavolja. Jakovljevićev tekst se završava predlogom u formi pitanja: „Bivši urednik Vremena i sadašnji (su)vlasnik e-novina se ovde zaista pravi ‘Pero sa onoga svijeta’: kako bi bilo vratiti Vučića gde mu je mesto, u istoriju beščašća u koju se tako zdušno i svakom prilikom upisivao?“ Istorija Vučićevog beščašća poznata je, između ostalog,

antiCEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

PUCANJ U MILITARIZAM

Siniša Tucić: *Metak* (Fabrika knjiga, 2012)

Siniša Tucić, pesnik *Betonske kome* (1996), *Krvave sise* (2001), *Novih domovina* (2007) postao je i pesnik *Metka* (2012) nove knjige poezije u izdanju beogradske Fabrike knjiga. Naslovi u Tucićevom opusu igraju važnu ulogu. Možemo se zato pri susretu s njegovom novom knjigom upitati na koga je ispaljen poetski metak iz naslova knjige i da li je pogodio, i sa kolikom preciznošću i efektom, svoj cilj?

U uvodnoj, prvoj pesmi knjige, *Podeli na pola*, Tucić skicira koncept svog pevanja. On u njoj spaja najlakše i najteže, razbibrigu i ratne zločine, origami ptice i logore. Tu ponovo srećemo antiratnog Tucića u najboljem, ironičnom vidu. Sintagmom *podeli na pola* u ovoj Tucićevoj pesmi uspešno je uhvaćena strahovića raspolućenost sveta u kome živimo, a do čije je celine i dostojnosti pesniku veoma stalo. Tucić kao i u prethodnoj knjizi, *Nove domovine*, želi po-etički da sagleda totalitet sveta, da mirno, suvereno razmisli o epohi u kojoj živi s obzirom na ono što joj je prethodilo u kulturnom i političkom smislu. Opis toga kako živimo daje u sledećoj pesmi, *Razbibriga*. Pesnik napada našu površnu pristojnost i malograđanštinu, istu onu koja je dovela do krvavih ratova i koja još uvek vlada kao mora, dosada, kao nekrofilija preobučena u pristojnost. Prozire on njeno sivilo kao stari kaput: *Još uvek smo osuđeni na pristojne knjige,/ pristojne stanove i pristojne ljude,/ Vere Pavla-doljske i Hazarske rečnike*.

U sledećoj pesmi koja je u podnaslovu označena strašnim datumom (11. 7. 1995), a pod nazivom *Riblja kost je i dalje visila na zgradi*, Tucić u nekoliko širokih poteza skicira kako dolazi do takvog mrtvila stvarnosti, kao i do prave smrti, masovnog zločina i genocida. Daje on dijagnozu tog već uznapredovalog procesa u akutnoj, završnoj fazi, u nekim stihovima i potpuno diskurzivno: *Svako dete je izmanipulisani subjekt televizije/ u literaturi,/ u bolnici i u svetu*. Inače, mešanje registara, upliv esejističkog, kod Tucića uvek je efektno. U četiri reči, kao da maršira, definiše Tucić naš svet. On ponavlja: *Bolnica = škola = kasarna = fabrika...* Zahtevno je, ali i nepotrebno ovde nabrojiti iz kojih sve uglova Tucić virtuožno prelama temu pesme: *General je nudio bombone... klanica je mogla da počne. ... Srećom,/ sve je bilo snimljeno*. Riblja kost, TV antena, majstorski je lajtmotiv pesme koji je kao krvava igla povezuje. U sledećoj pesmi, *Novo pozorište*, Tucić širi

BETONJERKA MESECA

**Kupio sam pištolj,
kupio sam pušku i
odoh na koncert
Franza Ferdinanda.**

Vladimir U. Principu Kecmanović

problematiku nasilja globalno, a opet iz sasvim svog, intimnog ugla. Ironični naslov pesme, koja se čita kao lucidni slalom asocijacija govori o onom strašnom današnjice, o onome što ne primećujemo kao čudovišno, i zbog čega, po autoru knjige koja se i pominje u pesmi (*Filozofija palanke*, Radomir Konstantinović) sami postajemo čudovišta. Šekspirovsku misao da je čitav život (krvava) pozornica ubitačno nam potvrđuju današnji mediji bilo da se radi o intimnoj ili javnoj sferi. Ova pesma se bavi *stvarnim* posle bodrijarovskog simulakruma, *strašnim* koje ne možemo pojmiti, a čemu smo izloženi svakog dana.

Zbog svog nepojamnog zla u ovim pesmama, nemoći pojedinca da mu se suprotstavi, u sledećoj pesmi, *Kada se setim proleća 1999.*, kojom završava prvi ciklus knjige, lirski subjekt čezne za prolećem 1999. godine. On kaže: *Izgubili smo nadu da će goreti ovaj grad/ i da će profesori ostati nemoćni... Profesori književnosti ostali su isti/ u svojim malim kabinetima/ sa velikim pričama/ i debelim kovertama/ novčanicima u džepovima.* Ovim stihovima Tucić precizno locira još uvek moćni izvor naše intelektualne bede i moralnog kraha, našeg izlaska iz civilizacije i bega u varvarstvo. Bolje je zato srušiti sve i početi iz početka nego tavoriti u nacionalističkom ludilu koje ubija gore od bombi. Radi se ovde o privlačnom anarhizmu, onom koji daje bar neku nadu.

Poetski metak Siniše Tucića, dakle, pogađa u srce srpskog militarizma. Međutim, ovde se ne radi o pamfletskoj, površnoj poeziji, nego o organskoj celini koja podrazumeva rad najfinijih žilica pesnikovog duha i dugotrajno promišljanje. To između ostalog pokazuju i aluzije (*obični ljudi... u svojoj tihoj morbidnosti/... kupuju sladolede/ dovezene u hladnjačama*), kao i slike koje u dva stiha dočaravaju atmosferu (*Predgrađe i pruga./ Kasarna i zastava.*).

U drugom ciklusu pesama knjige Tucić auto poetski problematizuje status umetnika u društvu danas, posebno s obzirom na iskustvo avangarde i moderne dvadesetog veka. Poznatu sintagmu *šuma simbola* koja je u svoje vreme označavala preobille simboličkog Tucić je preimenovao u *šumu četinara*. Nalazimo se, dakle, na drugom kraju duha, oskudnom i strašnom: *Pesnici napuštaju poeziju/ Jezik je dezintegrisan.* Vladajuće elite devalvirale su i jezik, uspele da ga korumpiraju. Zato im je lako da manipulišu ljudima, da proizvode krizu i ratove zarad svoga bogaćenja. Kako posle iskustva avangarde, moderne i postmoderne napraviti jezički, kopernikanski obrt, razobličiti ideologiju koja je pojela samo biće jezika, doneti svežinu i istinu koja će biti vredna života? Tucić to uspešno ostvaruje u svojoj poeziji. On priziva pozitivnu destrukciju: *Pustite me da odmaram/ U šumi četinara/ I da zapalim brvnaru/ jednom šibicom iz kutije.* Inače, kreativna destrukcija, urnebesna nauka razaranja, *filozofiranje čekićem*, jedna je od karakteristika ranije Tucićeve knjige *Krvava sisa*.

Kao što prva pesma postavlja problem koji se dalje grana u knjizi, tako poslednja pesma, *Sastav na slobodnu temu*, daje koherentan odgovor na pitanja slobode, korupcije u umetnosti, društvenog konteksta, okončanih epoha, budućnosti, i to sve iz iskustva sa naših prostora kako je i najverodostojnije.

Tucić peva: *Komunisti žive od Hrista i od budućnosti/ a hrišćani zavise od Komunističkog manifesta/ iako se vraćaju u prošlost.* Ova pesma koja poentira knjigu, govori o samosvesti Siniše Tucića kao autora, a ujedno je i traktat o slobodi. Još nije napisana potpuna istorija naše savremene književnosti, posebno poezije. U jednoj takvoj istoriji odgovornog i divnog pevanja sigurno bi se našla imena Miodraga Stanišavljevića, Milana Milišića, Vujice Rešina Tucića, Vojislava Despotova, Novice Tadića, Mirjane Stefanović, Ibrahima Hadžića, Predraga Čudića, a od novijih pesnika Miloša Živanovića i Dragane Mladenović. Siniša Tucić je svojim knjigama izborio mesto u toj našoj nevidljivoj ali jedinoj pravoj tradiciji pevanja i mišljenja ■

ARMATURA

Pišu: Jelena Veljić i Matija Medenica

AKADEMSKA INTERESNA ZAJEDNICA

Deset godina Bolonjske reforme u Srbiji

Možda je pravo vreme da se o učincima Bolonjske reforme zapitamo upravo prilikom obeležavanja njene desetogodišnjice, prelazeći ključne tačke od pristupanja Bolonjskom procesu 2003, preko donošenja Zakona o visokom obrazovanju i početka rada po „reformisanim“ studijskim programima 2006. godine, pa sve do usvajanja nacionalne Strategije razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020.

Pomenućemo samo neke od stvari koje su posredstvom Zakona o visokom obrazovanju iz 2005. godine uvedene u obrazovni sistem. Jedna od njih je promena strukture studija. Umesto dotadašnje strukture koja je podrazumevala postojanje osnovnih, magistarskih i doktorskih studija, Zakon je propisao sistem osnovne – master/specijalističke – doktorske studije. Već tokom prve godine primene ovog zakona (2006), videlo se da će doći do izvesnih problema kada je reč o tome na koji način stari sistem korespondira sa novim. Na primer, koju vrstu ekvivalencije treba praviti između stepena studija propisanih starim u odnosu na one propisane novim sistemom. Na prvi pogled, situacija je bila jasna – osnovne studije, kao i doktorske, postoje u oba sistema, pa samim tim prirodno korespondiraju jedne s drugima, dok su magistarske onda jednake master studijama. Nije škodilo ni to što se profesorska zajednica spremno angažovala da ubedi javnost kako baš na ovaj način treba interpretirati odnos starog i novog sistema. Međutim, nakon studentskih prote-

ki masterima, odnosno da, npr. imaju pravo da pod jednakim uslovima upisuju doktorske studije. Ipak, u međuvremenu se postavilo pitanje šta će raditi svi oni koji osnovne studije završe po novom sistemu, odnosno koje je njihovo mesto na tržištu rada? Odgovor države, podržan od strane akademske zajednice, ili iniciran od nekih njenih delova, bio je više nego kreativan. Izmenama Zakona iz 2010. godine ponovo je uveden naziv „diplomirani“ za one koji završe osnovne studije, iako ti novi diplomirani, odnosno bečelori, nisu jednaki starim diplomiranim koji su jednaki masterima. Zvuči konfuzno? Konfuzija govori više od hiljadu reči o primeni Bolonjske reforme.

Drugi primer odnosi se na primenu Evropskog sistema prenosa bodova (ESPB). Ideja ovog sistema prilično je jednostavna, kao i neke druge ideje koje Bolonjska reforma donosi. Ovaj sistem govori o tome da jedan ESPB bod vredi određen broj radnih sati – u slučaju Univerziteta u Beogradu, 28 sati. Ukoliko jedan predmet vredi jedan ESPB bod, to znači da je prosečnom/oj studentu/kinji potrebno 28 sati tokom godine da savlada sve obaveze koje taj predmet podrazumeva – pisanje seminarskih radova, vežbe, posećivanje predavanja, priprema ispita itd. Ali, u interpretaciji univerziteta u Srbiji, ovaj sistem primenjen je paušalno, uglavnom slobodnim procenama pojedinačnih profesora/ki o tome koliko je „njihov“ kurs važan. U ovom trenutku ne postoji čak ni analiza studentskog opterećenja u skladu sa ESPB metodologijom. Stiće se utisak da, kada bismo nasumično odabrali neki predmet s bilo kog fakulteta u Srbiji i, u skladu s metodologijom ESPB sistema analizirali koliko opterećenje se od studenata zahteva, ne bismo (u ESPB bodovima) dobili broj koji je naveden u silabusu za taj predmet.

Još jedan problem koji se pojavio u vezi je sa statusom studenata/kinja u pogledu finansiranja. Raniji sistem podrazumevao je dve kategorije studenata/kinja, kolokvijalno nazvane budžetski i samofinansirajući. Budžetski su oni koji su ispunili određene uslove da se u narednoj školskoj godini finansiraju iz republičkog budžeta, a samofinansirajući oni koji nisu i sami plaćaju svoje studije. Zakonom iz 2005. godine zamišljeno je nešto potpuno drugačije – budžetski student na početku školske godine bira predmete koje će slušati, na taj način samostalno kreirajući svoj studijski program i, u vezi s finansiranjem, bira predmete u vrednosti od 60 ESPB bodova, dok samofinansirajući student bira 37.

Ova zamisao primenjena je potpuno obrnuto u odnosu na redosled koraka koje predviđa Bolonjska reforma posredovana zakonom. Svi studenti/kinje su isprva prilikom upisa godine na neki način bili primorani da prijave i slušaju sve predmete koji im se u toj školskoj godini nude u okviru studijskog programa, da bi tek ukoliko polože predmete u vrednosti od 37 ESPB bodova postajali samofinansirajući ili budžetski studenti. Dakle, potpuno suprotno onome što je zakonom predviđeno.

BACI INDEKS NA SISTEM

Ovo su samo neki od problema iz prakse. Studenti/kinje su protestovali i ukazivali na ovakve i slične nedoslednosti u primeni Bolonjske reforme. Međutim, ono što je takođe važno jeste pitanje: čemu univerzitet onda uopšte treba da služi? Da bismo se približili odgovoru i definisanju željenog modela visokog obrazovanja, moramo poći od otkrivanja toga u kakvom se sistemu uopšte danas nalazimo.

Način na koji su bolonjske preporuke primenjene sugerise da je reč o postojanju izvesnog para-sistema ili paralelne institucije koju, istina, nismo još uvek dovoljno analizirali, definisali, ili opisali od čega se tačno ona sastoji. Ipak, činjenica da je Bolonjska reforma, koja je u principu sprovedena „odozgo“, upravo na ovaj a ne neki drugi način nalegla na dotada-

šnji sistem visokog obrazovanja i da je akademska zajednica na reformu reagovala upravo na način koji smo u prvom delu teksta opisali, govori nešto o prirodi sistema obrazovanja i samoj akademskoj zajednici danas.

Treba imati na umu i da su, paralelno sa svim ovim procesima, državna izdvajanja za visoko obrazovanje sve manja, a da su školarine iz godine u godinu sve veće. Danas je već opšte mesto da postoji prećutni dogovor između države i akademske zajednice, prema kom se podrazumeva da država neće visokoškolskim institucijama obezbediti ni ona sredstva na koja se zakonom obavežala (prema tvrdnjama bivšeg rektora, dug države prema BU prelazi 100 miliona evra!), dok će zauzvrat ostaviti fakultetima (odnosno, nastavnom osoblju koje učestvuje u telima i organima koji ove odluke donose) da sami određuju visinu školarine. Možemo li onda naći bilo kakvu tačku otpora ovakvom sistemu?

Ako pretpostavimo da bi upravo studentska populacija najviše trebalo da se odupre postojećoj situaciji, po strani treba ostaviti studentska predstavnička tela. Činjenica je da su ona i zakon-

sta i blokada fakulteta, autentičnim tumačenjem spornog člana Zakona koje je dala Skupština utvrđena je potpuno druga situacija. Nekadašnji diplomirani, odnosno oni koji su završili osnovne studije, jednaki su novim masterima, dok su nekadašnji magistri izjednačeni sa doktorantima, a nosioci titule doktora ostali su jednaki u oba sistema.

KONFUZIJA GOVORI VIŠE OD HILJADU REČI

Tada je već bilo jasno da je osnovni motiv akademske zajednice za zagovaranje prve interpretacije bio novac. Fakulteti su već tada počeli da studentima/kinjama reklamiraju novouspostavljene master studije, pod obrazloženjem da se bez zvanja mastera neće moći nigde zaposliti – a budžetskih mesta za studente/kinje master studija znatno je manje nego na osnovnim studijama. Tako je država zakonskom regulativom sebi smanjila propisani trošak finansiranja javnog obrazovanja, prebacivši ga na pleća studenata/kinja i njihovih porodica.

Danas je već svima poznato da su nekadašnji diplomirani jedna-

ski osmišljena tako da studentski predstavnici čine manjinu u svim relevantnim organima visokoškolske ustanove, kao što ne može da se izgubi iz vida ni uticaj koji na njih ostvaruju interesne grupe poput političkih partija (ponajviše onih na vlasti). Od prve godine postojanja Studentskog parlamenta UB, 2007, postoji sličnost u sastavu SP i vlasti u državi. Kada se to desilo prve godine sa DSS-om, možda je bila slučajnost; možda je posredi bila slučajnost i iduće godine, sa DS-om. Ali danas kada je to slučaj i sa SNS-om, onda stvarno moramo o tome da govorimo kao o pravilu. I zato je jasno da je blokada fakulteta bila neophodna metoda da bi se makar otvorilo pitanje visokog obrazovanja u Srbiji. Blokada Filozofskog fakulteta 2011. godine bila je zanimljiva i zbog toga što je počivala na plenumu – neposredno-demokratskom telu koje je promovisalo drugačije principe donošenja odluka. Plenum je zamišljen tako da uključi sve one koji su zainteresovani da o određenom pitanju diskutuju i odlučuju, pa je samim tim mnogo inkluzivniji od parlamenta. Ovo telo se pokazalo kao mnogo smislenije za donošenje odluka i predlaganje rešenja, jer uključuje veliki broj veoma različitih ljudi koji imaju različite perspektive i gde putem svojevrzne deliberacije može da se dođe do vrlo razboritih analiza i predloga.

ZAJEDNIČKI FRONT

Na kraju, treba imati na umu i da je kriza obrazovanja povezana sa svim drugim krizama koje se odvijaju u Srbiji, ali i globalno, pa bi bilo pogubno studentske probleme izolovati od šireg društvenog konteksta. Neoliberalizam i dužnička politika proteklih režima znače da se sva javna izdavanja seku kako bi se vraćali dugovi. Partijske omladine u parlamentima služe da osiguraju da *besna studentarija* ne počne da mrsi konce „velikim igračima“ u ovom poslu.

U tom smislu, jedina smisljena strategija studentske borbe mora biti umrežavanje i solidarnost sa drugim društvenim grupama koje se takođe nalaze na udaru krize. Naša iskustva i iskustva mnogih radnica i radnika, poljoprivrednika/ca, LGBT osoba, žena, veterana/ki, pripadnika/ca verskih i nacionalnih manjina, govore da onda kada dignemo glas prizivamo neslućenu represiju – bilo u vidu neonacističkih grupa koje bakljama i noževima napadaju učesnike/ce blokade Filozofskog, bilo u vidu sudskog gonjenja štrajkača, telefonskih pretnji, prebijanja, pokušaja atentata itd. Zato naše borbe u narednom periodu moraju ići u pravcu zajedničkog pokreta i stvaranja nove politike, naspram današnje politike klijentelizma, gomilanja dugova i neminovnog zaostravanja represije ■

Tekst je nastao u sklopu projekta „Ka razvijenijoj demokratiji“, koji organizuje KPZ Beton uz podršku Fonda za otvoreno društvo u Beogradu. Sadržaj ovog teksta isključiva je odgovornost autora teksta i ni na koji način se ne može smatrati da odražava gledišta Fonda za otvoreno društvo.

BLOK BR. V

Autor: Lazar Bodroža

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Mileta Mijatović

IZ ZEMLJE SE VADI...

Nema zavere

Niko se nije urotio
Takav rodio
Tebe pokorio
Dok nisi pristao
Dok se nisi dodvorio
Sam si se podjarmio
Sebe ošamari

Kad je protiv tebe sve
Nema zavere

Krompir

Poreklom sa Anda
Spasio je čitav svet
Od kuge i gladi
Iz zemlje se vadi

Posmatrali su ga s nevericom
Nazivali đavoljom klicom
Borac protiv gladi
Iz zemlje se vadi
Borac protiv gladi
Rađa gde se sadi

Država

Krade i kad spava
Laže i sad
Ubija svakog dana
Ne postoje za nju zakoni
Ona se ne boji
Ne umire
Metak se odbija od nje
Država nikad ne nestaje
Menja se grb zastava himna
Imena ulica
A država se uvek održava

Istoričar i pisac

Isto ja tako pratim
U Beogradu
Jednog pančevačkog istoričara
Počeo sam kod SKC-a
Imao sam slobodna dva sata
Pratio sam ga Ulicom Srpskih vladara
Al' nije više tako sad je nekog kralja
Titova je nekad bila
Podnevna idila
Proleće je
Sunce prija
On kupi pljuge
Ja kupim pljuge ali druge
Platim
Ne može da provali da ga pratim
Ozbiļjan je
Fascikle pod miškom
Aktovka
Pravo gleda
Pametno izgleda
Intelektualac

Prolazimo Terazije
Ulazimo u Knez Mihajlovu
Veselje narod razdragan
Prodavci svirači
Opa cupa
Odjednom stane
Uđe u SANU
Smorim se za medalju
Osetim neko gađenje
Iako sam baš bio raspoložen za praćenje
Sednem na klupu
Jedan čovek pljunu
Noga zgazi šlajmaru
I stade
Podigoh pogled
I prepoznam beogradskog pisca
Srednje generacije
Nervozan
Puši marlboro lajts
Gleda u sat

Još iz daljine prepozna
Kao da je OZNA
Matorog pisca
Totalnog negativca
Ovaj pod miškom nosi
Nešto umotano u novinu
Beše Politika
Prepozna književnika
Pa mu zavežljaj kao štafetu doda
I nastavi da hoda
Krv je kapala
Novina se malo razmotala
Dovoljno da vidim
Dečiji leš
Pored leša vidi se i keš
Keš stavi u džep
Dan je bio lep
Nespretno se okrenu
Pa ka konju krenu
Odma' počnem da ga pratim
Bar nešto pokušam da shvatim
On od Trga ode ka Skadarliji
I tamo dečiji leš ostavi
Kod trećeg pisca
Super lika
I odličnog književnika
Pa pozva novinare i pandure
Da požure
U tom momentu shvatim koliko je sati
I prestanem da pratim
Jer sam imao u planu
Od ranije
Da pijem s ekipom
Nataša se vratila
Iz Španije

Prva plata

U supermarketu mala plata
Petnaest hiljada
Ona mlada
Željna života
Željna grada
Nema ni za pljuge
Puši onu krdžu
Dve hiljade i sto mesečno
Ostane dvanaest i devetsto
Pet hiljada da na prevoz
Od Dolova do Pančeva
Naravno da uvek kući večera
Ostane sedam i devetsto
Jede onako minimalno
Za sto dinara u gradu
dvadesetpet radnih dana
Dve i po hiljade ode
Na lošu hranu
Pet i četiristo
Ostane joj čisto
Svako jutro budilnik u pet
Ti ti ti ti ti ti ti ti ti
Pa autobus
Klaj klaj klaj
Kad je primila prvu platu
Dođe da obraduje tatu
A on joj čestita
Pa je pita
Šta će da plaća od računa
Kuća je dugova puna ■